

**REAKSIE OP PROF. J. C. COETZEE SE INLEIDING OOR:
DIE PROFETIESE ROEPING VAN DIE KERK* VOLGENS
DIE SKRIF T.O.V. ONS VOLKEREVERHOUDINGE**

Prof. L. J. Botha

1. Opmerkings

1.1. Prof. Coetzee het in sy referaat baie waardevolle, prinsipiële lyne vanuit die Skrif getrek. 'n Mens sou graag wou sien dat die kerklike wêreld, veral op ekumeniese vlak, kennis neem van sy eksegeties-openbaringshistoriese ondersoek in verband met die verhouding tussen die Godsvolk en die volkere van die wêreld. Veral van die feit dat die Godsvolk saamgestel word uit uitverkorenes uit die verskillende *volke* van die wêreld.

Verder ook dat 'n volk eintlik bestaan in die deel wat aan die Godsvolk behoort, met beklemtoning van die feit dat daardie deel nooit los gesien kan word van die etnies-historiese betekenis van 'n volk nie. Dit beklemtoon nie slegs die Goddelike plan met volke nie, maar ook die roeping van die deel wat aan die Godsvolk behoort t.o.v. die volkslewe waarin dit hom bevind.

Hierdie gesigspunt kan groot helderheid bring in 'n teologiese wêreld wat vandag volke nie meer wil sien as Godgewilde entiteite nie, maar hoogstens slegs die feit wil erken dat daar wel volke bestaan.

1.2. Ons kan ook met groot waardering kennis neem van die afleiding van prof. Coetzee uit die Ou sowel as Nuwe Testament dat die kerk wel deeglik 'n roeping het in die volkslewe. Die afleiding sluit trouens baie nou aan by die besondere verhouding wat daar bestaan tussen die Godsvolk en die volkere van die wêreld.

In hierdie verband wil ek veral onderstreep die gedagte wat prof. Coetzee uitgespreek het nl. dat die kerk 'n profetiese taak *in* die volkslewe het en nie soseer *teenoor* die volkslewe nie.

Die gelowiges moet steeds kerstenend en reformerend besig wees t.o.v. al die fasette van die volkslewe, ook t.o.v. die wat volkereverhouding raak.

Dit beklemtoon o.a. ook die kerk se profetiese taak om die volk te wapen teenoor dwalinge wat die volk en ander volks-groepe op dwaalspore wil bring soos byvoorbeeld die teologie van rewolusie en verwante strominge.

Onthou moet word dat die soeklig van die Skrif gaan oor *al* die fasette van die lewe. Niks is uitgesluit nie. God spreek met die hele mens in die totaliteit van sy lewe.

In aansluiting hierby wil ek dan 'n paar aanvullende gedagtes uitspreek.

2. Aanvullende gedagtes

2.1. Onder punt B. 2.1. van sy referaat stel prof. Coetzee wat die vertrekpunt van die kerk in sy profetiese taak moet wees nl.

„Soek eers die koninkryk van God en sy geregtigheid, en al die dinge sal vir julle bygevoeg word” (Matt. 6 : 33 i.v.m. Matt. 6 : 25-34).

Ek stem heelhartig met prof. Coetzee hierin saam en wil nou op 'n paar dodelike strikke wys waarin die kerk kan trap as sy vertrekpunt verkeerd is.

2.2. *Gezare rakende die vraagstuk van 'n „kulturele fokus”*

2.2.1. Dit is verbasend om te sien watter geweldige invloed daar gedurende die laaste paar dekades vanuit die antropologie, veral die sosiologie, op die teologie uitgegaan het. Daarom is wat nou gaan volg seker nie onvanpas in die konteks waaroor hierdie samekoms vandag plaasvind nie.

Volkekundiges het in hul bestudering van volke en hul kulture vasgestel dat hoewel kultuur wat sy grondpatroon betref, staties van aard is, dit is ook dinamiese kenmerke openbaar. Hierdie dinamiese kenmerke van kultuur bring mee, maar word terselfdertyd ook veroorsaak deur wat genoem word, *kulturele fokus*.

Onder kulturele dinamika kan ons verstaan dat daar in 'n volk se lewenswyse met die verloop van die geskiedenis voortdurend ontwikkelinge plaasvind. In verskillende tydperke van sy geskiedenis vind daar ontwikkelinge plaas wat vir 'n volk van oorheersende belang word in sy bestaan.

In een geval kan dit miskien 'n stryd om bestaan wees op die terrein van die ekonomie. In 'n ander geval mag dit weer sosio-politieke vraagstukke wees wat vir 'n bepaalde volk van die aller-grootste belang word. So 'n vraagstuk neem dan die grootste gedeelte van 'n volk se aandag in beslag terwyl besprekings en debatte hieroor in die sentrum van 'n volk se lewe te staan kom. Sulke aangeleenthede wat van oorheersende belang word in 'n volk se lewe, staan dan bekend as kulturele fokus. Ek meen dat ons genoemde verskynsel vandag ook kan waarneem t.o.v. ons eie volk. Die sosio-politieke probleem van volkereverhoudinge in Suidelike Afrika kan seker sonder veel teësprak vandag uitgeken word as die duidelikste fokuspunt van ons volk se kultuur. Daaruit vloei trouens voort en is ten nouste verbonde aan die aandag wat die probleem van militêre paraatheid van ons volk geniet.

Verder moet ons daarop let dat die aandag wat so 'n fokuspunt in 'n kultuur geniet, gewoonlik al die ander aspekte van die betrokke kultuur raak — kultuur is immers 'n geïntegreerde geheel. Ons sien dit vandag maar te duidelik wat die opvoedkundige, ekonomiese, regterlike en ander aspekte van ons kultuur betref. As ons dit so mag stel, ontstaan daar 'n suigkol ten opsigte van al die aspekte van 'n kultuur ten behoeve van 'n bepaalde fokuspunt. By nie-christelike volke waar die religie gewoonlik bloot as een van die aspekte van kultuur funksioneer, word die religie (wat insluit godsdiens en magie) veral ook in daardie suigkol ingetrek om die gevoelens van die betrokke volk ten opsigte van sodanige fokuspunt te ondersteun, te verdedig en te handhaaf.

Radcliffe-Brown, 'n bekende sosiale antropoloog, verwys in sy boek, „Structure and Function in Primitive Society”, ook na die

rol wat godsdiens in sulke omstandighede speel. Hy praat nl. van die sosiale funksie van godsdiens, en toon aan hoe religie in sy funksie voorsien in die onderskeie behoeftes van die verskeidenheid van sosiale strukture wat daar bestaan. Hoewel hy as sosiale antropoloog nie van kultuur en kulturele fokus praat nie, bedoel hy dit tog wanneer hy die volgende beweer. Hy sê, in 'n sosiale sisteem wat aangetref word by volke wat voortdurend in oorlog met mekaar verkeer (bv. Israel onder die ander volke), is 'n sterk gevoel van *patriotisme* o.a. noodsaaklik vir so 'n volk om sterk te bly. Dan beweer hy verder dat dit gewoonlik die funksie van godsdiens is om daardie gevoel van patriotisme en geloof in die oorwinning te versterk.

Confucius het immers al in sy „Book of Rites” op sodanige funksie van 'n religie gewys wanneer hy dit sien as 'n band wat die menigtes in 'n volk bymekaarhou. As daardie band verwyder word, val die volk uiteen. Die funksie van godsdiens is dus volgens hom om volkseenheid te bewerk. Hoewel daar sekere waarheidsmomente in vervat is, meen ek dat ons, in die lig van die Skrif, in bogenoemde gedagtes te doen het met 'n siening waar godsdiens *gebruik* word om 'n volk in die doeleindes wat hy vir homself stel vanuit kulturele motivering, te laat slaag. Wanneer ons nou handel oor die profetiese taak van die kerk ten opsigte van volkereverhoudinge en waar ons seker veral ons eie situasie bedoel waar volkereverhoudinge in besonder op sosio-politieke vlak 'n fokuspunt vorm, is dit my oortuiging dat die kerk sal moet waak daarteen om hom nie as instelling (wat getuienis, prediking en uitspraak deur meerdere vergaderings betref) te laat intrek in 'n kulturele of sosio-politieke suigkolk om bloot net sosio-politieke idees wat op die volksfront gevorm is, te versterk, te verdedig of te bepleit nie.

Indien hy hom wel daartoe laat verlei laat die kerk die objektiewe vertikale dimensie van sy profetiese taak los en laat hy dit verval na 'n eensydige subjektiewe, horisontale vlak.

In sy profetiese roeping moet die kerk trouens die lig van God se Woord op *al die terreine* van die lewe laat val terwyl die Woord van God bepaal wat belangrik is en hoe die tekens van die tye verstaan moet word. Die fokuspunt in die volkslewe mag nie die bepalende faktor wees in die getuienis van die kerk nie. Word dit wel die geval, is die gevaar groot dat die kerk nie meer die objektiewe getuienis sal bring van „so sê die Here nie”, maar dat sy getuienis bloot 'n bevestiging sal word van die volk se sosio-politieke oortuiginge. Dan kan sy getuienis word: „die Here sê ook soos die volk sê!” Dan kry die volk 'n inspraak in die profesie. Op hierdie wyse verloën die kerk sy ware profetiese roeping en kan sy profesie in valse profesie ontaard.

2.2.2. Bogenoemde is maar een kant van die gevaar. Hierdie gevaar het nog 'n kant wat ons sekerlik ook nie uit die oog mag verloor nie. Ons leef in 'n wêreld wat vanweë sy kommunikasie-middele klein geword het.

Ons eie volk met sy belange en probleme wat 'n fokuspunt vorm, is nie die enigste faktor wat die profesie kan beïnvloed en ontdaan van sy ware karakter nie. Daar is ook die volke van 'n groot deel

van die wêreld wat hulle nie slegs met daardie fokuspunte bemoei nie, maar wat ook gehelp het om dit te skep.

Ons sosio-politieke probleme van volkereverhoudinge het ook die fokuspunt geword waarop die aandag van die volkerewêreld buite ons skerp en bemoeisiek gevestig is. In daardie kader het daar ook 'n suigkolk ontstaan waarin die kerke, veral die Wêreldraad van Kerke ook ingesuijg word om ondersteuning te verleen aan die wêreldmening t.o.v. ons volkeresituasie met die doel om ons volk te gronde te rig en uiteindelik te vernietig.

Deur middel van verskeie ekumeniese bewegings, veral die W.R.K., bestaan die gevaar nou dat ons as kerke (gelowiges) in hierdie land ons ook in daardie suigkolk sal laat insuijg om te sê: „Die Here sê soos die teologie van die rewolusie sê”.

Hierdie gevaar kan nog groter wees as die eerste wat ek genoem het, want dan help die kerk om die volk te vernietig waarin hy as deel van die Godsvolk bestaan.

2.3. *Gevare i.v.m. 'n politieke teologie*

Wat ek in die voorafgaande gesê het, kom daarop neer dat die kerk in sy profetiese roeping t.o.v. volkereverhoudinge sal moet op-pas om nie te verval in die bedrywighede van 'n *politieke teologie* nie. In volkereverhoudinge het ons basies immers te doen met 'n sosio-politieke situasie. In verband met politieke teologie verwys prof. W. H. Velema in 'n insiggewende werkie oor „Politieke Prediking” na D. Sölle wat haar ook hieroor uitgelaat het. Sy beweer dat die nuwe uitgangspunt van die politieke teologie, die *prinsipiële veranderbaarheid van die dinge* is. Daarby kom dan nog, dat dit slegs maatskaplike veranderinge is, wat die verandering van mense moontlik maak. Volgens haar is dit dus nie veranderde mense wat die wanverhoudinge in die strukture kan regmaak nie, maar dit is veranderende strukture wat die mense kan en moet verander. Velema verwys na 'n hele ry voorstanders van hierdie rigting o.a. Metz, Möltmann, Schillebeeckx e.a.

Die tyd ontbreek egter om hier op hulle onderskeie standpunte nader in te gaan. Ek wil egter een saak uitlig wat die politieke teologie betref, wat m.i. vir ons onderwerp van groot belang is. In die woorde van Metz moet ons die politieke teologie sien as 'n *teologiese hermeneutiek in die konteks van die hedendaagse maatskappy*.

Soos ek dit verstaan en ook by verskillende skrywers gekry het, o.a. ook dr. Schuurmann in 'n onlangse referaat voor die sendingkonferensie van die G.E.S. te Kaapstad, wil die mense van die Politieke teologie 'n nuwe interpretasie van die Skrif hê. Die Skrif moet nl. geherinterpreteer word in die lig van die sosio-politieke situasie wat daar in 'n bepaalde volk of wêrelddeel aanwesig is. Die sosio-politieke situasie moet dus nie benader word in die lig van die Skrif nie, maar andersom.

Wat ons onderwerp vandag betref, sou dit dan beteken dat die kerk wel deeglik 'n profetiese taak het t.o.v. volkereverhoudinge. Maar sy uitgangspunt moet die volkereverhoudinge wees en in die lig daarvan moet hy die Skrif verklaar t.o.v. die volkereverhoudinge.

In so 'n benadering kan daar geen sprake wees van 'n kerk wat as dienskneg van God sy profetiese taak uitoefen deur die lig van die objektiewe Woord van God op die volkereverhoudinge te laat val nie. Uit die politieke teologie vloei weer voort die politieke prediking.

Uit die referaat van prof. Coetzee het ons tereg verneem dat die kerk in die prediking beslis ook 'n taak het om t.o.v. volkereverhoudinge te sê: *So sê die Here*. Hy moet dus die Woord van God laat spreek!

Die politieke prediking hou hom oënskynlik ook daarmee besig, maar met 'n groot verskil. Die prediking van die politieke prediking moet nl. eers deur die filter van die sosio-politieke situasie gaan en dan in daardie vorm gebring word.

Om dit baie reguit te stel wat ons situasie betref: In die politieke prediking is dit die sosio-politieke situasie van ons volkereverhoudinge, gesien deur die bril van die Neo-Marxisme, wat aan die prediker voorskryf hoe hy die Woord van God moet verstaan ten opsigte van daardie situasie.

Ek hoop dis duidelik uit hierdie paar gedagtes waarom ek meen dat ons 'n waarskuwende stem moet laat hoor nl. dat die kerk in die uitoefening van sy profetiese taak baie versigtig moet wees om nie te trap in die slagyster van die politieke teologie nie.

2.4. *Positief gesien*

2.4.1. Die kerk moet in die prediking kom met suiwer Skrifverklaring waarin die hermeneutiese beginsel voorop staan dat die Skrif met die Skrif verklaar moet word met 'n toepassing wat biddend plaasvind — biddend om die diepe sin van die Woord van God t.o.v. ons tyd te verstaan.

2.4.2. Diepgaande suiwere prediking gepaard met pastorale sorg deur die herders van die kudde, sal die lidmate ook opskep om as profete in die lig van God se Woord in die volkeresituasie op te tree en genesend daarop in te werk.

2.4.3. Die kerk as instituut moet hom nie op sosio-politieke gebied as 'n afsonderlike party of magsgroep, naas of teenoor die regering gaan organiseer en op daardie wyse telkens sy stem laat hoor nie. Maar hy moet in en deur sy lidmate wat in hul profetiese amp vol is van die Woord van God, deur die Heilige Gees gelei, in die waarheid staan, die waarheid spreek en die waarheid utoefen in ons volkeresituasie. Dan is die kerk soos 'n lig wat op 'n stander staan en 'n stad op 'n berg wat gesien kan word.

3.4.4. Die kerk mag nooit vergeet nie, dat, soos die profesie in die Ou Testament plaasgevind het binne die kader van die verbond, vind die profesie in die Nuwe Testament plaas binne die kader van die koninkryk.

Die koninkryk van God werk nie rewolusionêr nie, maar soos 'n suurdeeg wat deur die hele deeg heen werk — op 'n verborge maar deurdringende wyse!

- * Die interpretasie wat prof. Coetzee in sy referaat aan die begrip *kerk* geheg het, het ek ook as my interpretasie aanvaar, nl. dat *kerk* in die konteks van ons bespreking verstaan moet word as: „die volk van God”.

*(Gelewer by die Aktualiteitskursus, Teol. Skool,
Potchefstroom, Maart 1977.)*